

■ **A szegedi operatársulat kettős bemutatója**

A Nöstényfarkas és az Oedipus király

A Szegedi Nemzeti Színház operatársulatának erejét és vállalkozóképét mutatja az elmúlt pénteki kettős bemutató. A szegedi közönség Magyarországon először láthatta színpadon Igor Stravinsky 1927-ben született Oedipus Rex című opera-oratóriumát és a magát újromantikusként nevező fiatal olasz zeneszerző, Marco Tutino 1990-ben komponált művét, A Nöstényfarkas (La Lupa).

Galgóczy Judit az antik görög színház hagyományait, a szerző instrukcióit és az expresszionista színház törekvéseit ötvözve állította színpadra Oedipus-mitoszát. A rendezőnő minden eszközzel arra törekedett, hogy a nézőtől távol tartsa a valóság illúzióját. Színpadképe – az elvont gondolatosság közvetítésének jegyében – absztrakt helyszín. Jól illik az Oedipus Rex sötét „moll-világához” a rideg, puritán körhorizont, a fekete hátterű függöny. Stravinsky utasítását követve a kórustagoknak szinte nincs arca, talpig feketében, fehérre sminkelve két sorban állnak, mintegy bezárva a színpadot keretbe fogó félkör alakú emelvényrendszerbe. Kottát lapoznak, amelyhez gyertya világít. A librettó alapjául szolgáló Szophoklész-tragédiát ismerve tudjuk, az események már korábban lejátszódtak, mi csak a következők látjuk. A főszereplők Vágvölgyi Ilona szecessziós motívumokra emlékeztető, valójában kortalanságot sugalló ruháiban az emelvényrendszeren és a belső kis színpadon mozognak. Koturnuszt viselnek, ezáltal mozdulataik nehézkesek, meglevenedett szobrokként hatnak. Külön elemzés tárgya lehetne a színek szimbolikája: Oedipus a szexualitás, a bűn és a szenvedés vérvörössége, Kreon mélykébe, Iokaste vörösfeketébe burkolódik.

A címszerepet éneklő *Hormai József*, az Operaház tenoristája nem ismeretlen Szege-

Hormai József (Oedipus király) és Szonda Éva (Iokaste).
(Fotó: Nagy László)

den, nemrég a Parasztszünet Turiddujaként hallhattuk. Oedipusként alapos felkészültséggel, biztos érzékkel szólaltatja meg a gyakori hangnemműveléssel, akrobatikus ritmikái mutatványokkal tűzdelt ropant nehéz, némelykor mármár nyakatekertnek tűnő szövegeket.

Számomra az előadás egyik legnagyobb élménye a Iokastét éneklő *Szonda Éva* megdöbbentően pontos, monumentálisan drámai énekes-színészi alakítása volt. Miként a többiek, így ő is erős sminket viselt, ami a szerző által javasolt maszkot helyettesítve „semlegesíteni” hivatott a tragédia szereplőinek egyéni, emberi jellegét. Az ő játéka tükrözte leginkább azt a törekvést, hogy időtlen jelképes alakokból, nem pedig valóságos emberi egyéniségekből kell a dráma-nak felépülnie. Iokastéja nem egyetlen ember, hanem egy archetípus, „a” Nő, „az” Anya tragédiáját mutatta meg. Játékával egyenrangú volt a vokális produkciója is, a „Nonn'erubescite” kezdetű nagy áriát, amelyben Iokaste a jóslatok hazugságát bizonygatja, háborzongatóan énekelte.

Kreon ritmikailag ropant kényes szövegeit *Gregor József*

a tőle megszokott profizmussal szólaltatta meg. Ha jól láttam, nem viselt koturnuszt, mégis monumentális plaszticitást, királyi tartást, és a szerző által kért szoborszerűséget nyert általa a figura. Kitűnő volt Tiresias, a vak jós szerepét alakító *Szakály Péter*, akit kisfia, Máté vezetett be a színpadra. Az igazságot ismerő pástort, aki a színpad előterében ülve hosszú fekete kabátban és fekete kalapban végignézi a darabot, s csak a sorsdöntő pillanatban szólal meg, *Réti Csaba*, a hasonló szerepet betöltő hírnököt *Altorjay Tamás* játszotta.

A szimfonikus kíséretet *Pál Tamás* avatott dirigálásával szólaltatta meg a zenekar, különösen jók voltak a Iokaste áriáját kísérő klarinétok. A *Gyüdi Sándor* irányítása alatt álló férfikar is kitűnő volt, igaz, dupla létszámmal könnyebben lehetett volna a kórusból áradó fennsleges erőt kifejezni. Végezetül talán nem túlzás azt állítani: Galgóczy Judit és Pál Tamás misziót teljesítettek azzal, hogy majd háromnegyed évszázaddal az ősbemutató után meghonosították a hazai operaszínpadon is Stravinsky világszerte játszott remekművét.

A második darab, Marco Tutino *La Lupa* című operája nagy sikert aratott. A napjainkban egy észak-olasz nagyvárosban játszódó történet egy családi szerelmi háromszögből kialakuló tragédiáról szól. Az anya (a Nöstényfarkas) szenvedélyes vágyat érez a fiatal Nanni iránt, akinek megígéri, ha beteljesíti vágyát, akkor kilép az életéből. Sőt feleségül veheti a lányát. Három év múlva a vágytól űzve a Nöstényfarkas visszatér, s Nannit a szenvedélyes szerelmükre emlékezteti. A tragédia elkezdődött. Ennyi a zanzasztott sztori, amelyhez Tutino dalamos, fülbemászó, könnyen emészthető, ugyanakkor megdöbbentően drámai, karakteres muzsikát komponált. A címszerepet döbbenetes átélőképességről és hatalmas drámai erőről bizonyosságot téve Szonda Éva énekelte. Wandler Attila Nanniként nemcsak a szólam nehézségeit győzte nagyszerűen, hanem a szerepnek megfelelően – bocsánat a kevésbé cizellált fogalmazásért – igazi tökök fickó volt. Mara szerepét mintha hangban és karakterben is *Vajda Júliára* szabták volna, ugyanez mondható el a főtörzs szerepét éneklő *Busa Tamásról* is. Kisebb szerepét jól megoldotta *Szilágyi Erzsébet*, *Piskolti László*, *Kovács Hegedűs István*, *Soós Emese*, *Fazekas Zoltán* és a valóban angyali *Román Boglárka*.

Galgóczy Judit biztos kézzel nyúlt a darabhoz, *Juhász Katalin* díszlettervező segítségével szinte jelzészertű, mégis atmoszférát teremtő színpadot rendezett be. (A színpad elképesztő állapotú műszaki állapota és kiszolgálása miatt ijesztően recsegett-ropogott minden a képváltáskor.) Ezt a darabot is Pál Tamás dirigálta, a zenekarból talán a szaxofonos játékát érdemes kiemelni.

Ha nem is teljesen kiforrott, de igényes, jó produkciókat láthatunk. Egyik sem szokványos előadás, már csak ezért is bátran ajánlhatom.

Hollósi Zsolt

■ **Hangversenykalauz**

Operaslágerek - operakedvencekkel

Rossini, Mozart és Donizetti operáinak legnépszerűbb áriáiból állította össze ma esti bérleti hangversenyének műsorát a Szegedi Szimfonikus Zenekar. A Nemzeti Színházban fél 8-kor kezdődő koncert közreműködő énekesei: a nemzetközi hírű és most éppen itthon tartózkodó *Gregor József*, a szegedi színház két sztár-szopránya, *Vajda Júlia* és *Vámosy Éva*, valamint a Tisza-parti operaszínpadon már évek óta hazainak számító baritonista, a budapesti Operaház most már oszlopos tagja, *Vághelyi Gábor*. „Operista” lesz a dirigens is, a színház zenés tagozatának igazgatója, *Molnár László*, aki zeneszerzői tevékenysége mellett lassan negyed százada áll különböző karmesteri pulpitusokon.

Rossini legnépszerűbb operájának, a Sevillai borbélynak részletei indítják a műsort. Azé a dalmű, amely az 1816-os római bemutatón megbukott. Az akkor 24 éves szerző mesteri buffotechnikával, szípközvetítő dallamossággal, kifinomult hangszerezéssel és már biztos színpadi rutinnal komponálta művét, ami egyértelművé teszi, hogy a premi-

erbukás a sznobság terhére irrandó. Az eredetileg más műhöz írt nyitány mellett két közismert belépő, egy duett és zenekari közjáték hangzik el a vígoperából.

Négy Mozart-dalmű részletei következnek ezután. Az 1787-ben Prágának komponált Don Giovanni-ból pl. Zerlina dala és Leporello híres regiszteráriája. Az öt évvel korábban a bécsi császári udvarban bemutatott Szóktetés a szerrájából az ugyancsak „sláger” Akasztófa-ária, vagy Blonde pajkosan bosszantó II. felvonásbeli dala. A szerző halála évében írt Varázsfuvola négy, talán legnépszerűbb részlete zárja az első részt. Szünet után az öt évvel korábban született opera, a Figaro házasságának részleteivel folytatódik a koncert. A nyitány egy bolond nap zürzavarait idéző áriákhoz teremt hangulatot egyúttal.

Donizetti 1843-ban Párizsban komponált vígoperája, a Don Pasquale részletei szerepelnek még műsoron. Ezt is a nyitány vezeti be, de mivel a dalmű inkább jelenetekből áll, kettősöket, hármásokat hallunk ebből.

Kutas János

■ Március 28-án 10 órától a Kémiai Tudományok Osztálya rendezésében kétnapos tudományos ülésre kerül sor, melynek napirendjén hét előadás szerepel, továbbá a jövőbeli program kialakítása, megvitatása.

Március 30-án, 18 órától az MTA területi bizottságainak elnökei, tudományos titkárai kötetlen és közvetlen tapasztalatlansere formájában informálják egymást kétnapos összejövetelükön az akadémiai, felsőoktatási fejleményekről, s a közeljövő aktuális feladatairól. Március 31-én, 11 órától a

A SZAB hírei

JATE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének felolvasó ülésére várják az érdeklődőket. E felolvasó ülés Vajda György Mihály egyetemi tanár 80., Fried István fennállásának pedig 20. évfordulóját fémjelzi, s két nap alatt négy szekcióban teremt lehetőséget a hazai és külföldi résztvevők számára arra, hogy beszámoljanak friss kutatási eredményeikről.

Elkezdődött? Iskolai S. O. S.

(Budapesti tudóstólontól.)

A szellemi gyermekhalandóság azt jelenti, hogy a nálunk meghonosított poroszutas nevelési stílusú iskolák a gyerekekből minden kreativitást, szellemi kezdeményező-készséget, alkotó és tanulási kedvet kiirtanak addigra, mire érrettségi után valamelyik felsőoktatási intézményben folytatják a tanulást.

A humanisztikus kooperatív tanulásiirányítás módszerét, amely szerint az újpesti alapítványi iskolában is tanítanak, *Benda József* dolgozta ki több mint egy évtizeddel ezelőtt, és – számos nehézséget vállalva – fejlesztte most is. A humanisztikus kooperatív tanulásiirányítás módszere *intenzívebbé teszi az iskolában a társas kapcsolatokat, felgyorsítja a*

A szellemi gyermekhalandóság Magyarországon még ma is 80-90 százalékos, hallottuk nemrégiben Budán, a Villányi úti konferenciaközpontban azon a sajtótájékoztatón, amit az újpesti Megyeri úti humanisztikus alapítványi iskola igazgatója és tanárai tartottak, a magyar nevelésügy kiemelkedő személyiségeinek társaságában.

gondolkodást, fejleszti a gyerekek kifejezés- és beszédkészségét. A hagyományos „osztálymunkával” szemben a humanisztikus módszer szerint tanuló gyerekek önmaguk által választott, négy-öt fős kiscsoportokban foglalkozva, sokféle könyv használatával, tanári segítséggel, önállóan dolgoznak fel egy-egy témakört. A humanisztikus iskolaprogram első helyre teszi az együttműködés és a demokratikus döntéshozatal megtanulását. Ezek

In memoriam Benda Kálmán

Alig néhány hónapja, hogy intézményünk és tanszékünk címzetes főiskolai tanáraként körünkben ünnepelte 80. születésnapját, „itt, ahová úgy jött – szavai szerint –, mintha hazamenne”, a rá oly jellemző tevékeny, kedélyes bölcsességgel, s amikor féltől rákérdeztünk: nem vállale-e erején felül túl sokat, vidáman mondta: „Hála Istennek, van tennivalóm elég, de szerencsémre jól bírom magam.”

Dr. Benda Kálmán Nagyváradon született 1913. november 27-én. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Párizsban végezte, de Berlin és Bécs is állomáshelyei voltak tudásszomja kielégítésének. „A magyar nemzeti hivatástudat története (a XVI-XVII. században)” című doktori értekezését 1937-ben védte meg; ekkor döntött el egy életre, hogy kutatási témaköréül az újkori magyar történelmet választja, különös súllyal nemzeti szabadságküzdelmeinkre.

Történelmi közelmúltunk eseményei őt is sokszor próbára tették: katonáskodása után a Teleki Intézetben dolgozott 1948-ig, majd annak felszámolása után, származása miatt, az utcára került, s csak 1953-ban sikerült ismét „szakmaközben” elhelyezkednie, a református egyház alkalmazta őt leváltárosként. A forradalom idején behívták a Történettudományi Intézetbe igazgatóhelyettesi megbízással, amelyről hamar le kellett köszönnie, de kutatóként maradhatott. Bár 1961-ben megszerezte a kandidátusi fokozatot, mondva csinált politikai ürügyekkel tiltották a katedrától. Hogy őt idézem: „Az egyetlen hely, ahova meghívtak tanítani, a szegedi főiskola történelem tanszéke volt – 1974-ben: három évig tartottam

itt előadásokat. Kaptam egy címzetes főiskolai tanári titult, és a mai napig ki van írva a nevem az akkori tanszéki szobám ajtajára. Sehova máshova be nem tehettem a lábam, mint tanár, pedig mindig is tanítani szerettem volna.”

A történettudományok doktora fokozatot 1979-ben szerezte meg, s egy év múlva kinevezték az intézetben is osztályvezetőnek, ahonnan három év múltán nyugdíjba ment, de aktivitásán, alkotó lendületén ez mit sem változtatott. Számos magas hazai és külföldi kitüntetésben részesült, majd 1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1991-ben rendes tagjává választotta. Az elmúlt esztendőben pedig megbízatások sorát nyerte el: az Akadémia (II.) Történettudományi Osztályának elnöke, a Magyar Történelem Világszövetségének elnöke, a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása kutatási főirány” kuratóriumának elnöke, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora lett.

Temetjük Őt, a kiváló tudóst, a nagy műveltségű tanárt, a nagyszerű barátot, de ahogyan Gárdonyi sírkövére vésték, az övére is felírható: „Csak a teste!” Mert szelleme, személyes példája, feledhetetlen emléke mindörökké itt él szívünkben.

Dr. Szegfű László
tanszékevezető főiskolai tanár

■ *Benda Kálmán temetése ma 15 órakor lesz a Farkasréti temetőben, melyre a JGYTF 11 óra 45 perckor a Szent Ferenc u. 25. elől autóbust indít, hogy tisztelői kegyeletüket a végső búcsúnál leróhassák.*

napokban már-már úgy tűnt, hogy az iskolát áprilisban be kell zárni, az újpesti alpolgármester a sajtótájékoztatón jelent meg a hírral: a tanév végéig vállalják a humanisztikus iskola költségeit. Utána mi lesz, nem tudni. A kultuszminisztérium a szokásos farsztásba fogott, évek óta „szakértőileg véleményezi” az iskola programját.

A tegnapi sajtótájékoztató felhívta a figyelmet arra, hogy az anyagi lehetőségek romlásával, a bezárás veszélye az ország összes – különféle – alapítványi iskoláját fenyegeti. Ha pedig a Megyeri úti humanisztikus iskolát kell a pénzhány miatt bezárni, az érinti azt a hetven iskolai osztályt az egész országban, amelyekben a Benda-módszer szerint tanítanak. A Megyeri úti a programköltség „bázisiskola”, ha ez bezár, országszerte elsorvadnak a hozzá tartozó osztályok.